

כיוון ומערבולת במציאות משתנה –

היכולת למצוא את הכיוון בעולם מבלבל ולדרוש מעצמנו להיות לבני האדם שאנו עשויים להיות

חויית החיים בעידן הסינגולארי מבלבלת מאוד. משברי הזהות, השפע שנמצא בהישג יד שמתחלף בן רגע בתחושת מחסור ונפרדות מהכלל, כלכלת רעיונות שמשתנה בקצב מסחרר ועודף המידע יוצרים מה שאפשר לכנות "מתקפת חוויה" על היחיד. אותו יחיד, שכפי שתואר קודם, נותר בלי מנגנוני ההגנה הקהילתיים המסורתיים, ונאלץ או נדרש להמציא את עצמו ואת מקומו האישי והחברתי בעולם בכל פעם מחדש.

במציאות שכזו, הולך וגובר הצורך ביכולות אנושיות מגוונות שיעניקו לאדם תחושה של שליטה ורוגע בתוך ים סערות השינוי סביבו. לא בכדי פונים אנשים רבים אל הדת, או אל תורות רוחניות מסדרות. חלקן מציעות מפלט מהלם קצב השינוי, וחלקן מבטיח להעניק לאדם יכולת פנימית להשיג תחושת יציבות כשהכל סביב נדמה רעוע.

החינוך הדו שיחי מציע להתבונן על תהליך הברור הפנימי שלנו כבני אדם דרך מספר זוויות מבט, מושגים שיכולים לסייע לנו, אולי, במציאת דרכנו הייחודית בחיים די מבלבלים. מושגים אלו מגיעים בצמדים, ומקיימים בתוכם יחס. משמע – לעולם לא נהיה לחלוטין בקוטב כזה או אחר, אלא החיים האנושיים הם תנועה מתמדת בין מצבים, והחינוך הוא מעין התערבות בהם וחיזוק של קוטב מסוים ברגע נתון.

מערבולת וכיוון – המערבולת היא מושג בובריאני המתאר את תחושת הבלבול והכאוס המלווים את האדם בחייו. המערבולת היא מקום קשה, אך גם פורה מאוד. היא המקום של אי הידיעה, אולם יש בה מצבים בהם אי הידיעה הופכת לאיבוד שליטה, תחושת מחנק והיסחפות, מצב של איבוד עצמי. החלקים הפוריים במערבולת הם אותם החלקים המעניקים לאדם את האפשרות החוזרת ונשנית להביט על חייו ולבחון אותם באופן עמוק, לא ממקום של ודאות ודפוסים קיימים, אלא ממקום של תחושת חיפוש ומוכנות לתהות מחדש על כל מה שנתפס כמובן מאליו.

מתוך המערבולת, נולד מפעם לפעם הכיוון. הכיוון הוא תחושה סובייקטיבית של מציאה, של חיבור ושל ודאות ש"לשם אני צריך ללכת עכשיו". כיוונים עולים ויורדים פעמים רבות בחיים, אולם לדעתו של בובר, יש "כיוון" אחד מרכזי ויסודי שאם האדם מוצא אותו, חייו מקבלים משמעות ותוכן – הכוונה היא לכיוון שהופך ליעוד. בובר מדגיש שאירוע של יעוד מתרחש, אם בכלל, פעמים ספורות בלבד בחיים, ורוב האנשים שמגלים את יעודם, או חווים תחושה של גילוי ייעודם האישי, דבקים בו עד יומם האחרון. כמובן שהיעוד איננו תרופה כנגד מערבולות. המערבולות יוסיפו לבוא, אך הן לרוב יתרחשו ויתעוררו כשאלות בתוך היעוד, ולא דווקא שאלות המערערות על עצם הכיוון אליו האדם פנה.

ניתן דוגמא – אדם שמצא את כיוון חייו, ייעודו האישי בחינוך. אותו אדם ימשיך לחפש, להתבלבל ולשאול שאלות, אך תחושת הייעוד האישי והמקצועי שלו לא תדעך, אלא דווקא תתעצם עם השנים. למולו, אדם שבחר במקצוע ההוראה ככיוון זמני, מתוך תחושה של בלבול או מבוכה. הוא יהיה מורה מספר שנים, ולא יחדל מלשאול את עצמו אם זה באמת מה שרצה. אירועי חיים שונים יהפכו את הלבטים שלו לעמוקים יותר. הוא עשוי לעזוב את עולם החינוך, או לחילופין להפוך למורה כ"מקצוע", ברירת מחדל או פשוט בחירה במובן מאיליו. מורה שכזה לרוב יחוש רגעים מעטים של סיפוק עמוק והתרוממות רוח.

הדוגמא על המורה יכולה בנקל להיות גם על המהנדס, האדריכל, האומן או אפילו ההורה. מטרתו של החינוך הדו-שיחי בהקשר לכך היא לסייע לכל אדם באשר הוא למצוא כיוון וייעוד לחייו. לרוב הדבר איננו קורה במישרין, אלא בעקיפין, קרי, אדם שמתחנך באופן דו שיחי רוכש מיומנויות פנימיות וחברתיות שמסייעות לו מאוד לגלות ולמצוא את ייעודו, ולהתמודד באופן מוצלח יותר עם מערבולות החיים. מיומנויות כמו קשב, התבוננות פנימית, שיחה כנה, יחסים מורכבים ועמוקים עם בני אדם אחרים ממנו – כולם מסייעים לו למצוא את מקומו בעולם. יחד עם חיזוק ממדי הזיקה – לטבע, לבני אדם, לרוח, לתרבות

ויצירה ואפילו לעולם הטכנולוגיה, אדם יוכל למצוא ביתר קלות את התחומים בהם הוא מצליח לחוש זיקה עמוקה בקלות יחסית, תחומים המרתקים אותו, מסבים לו אושר וסיפוק, תחומים בהם הוא עשוי למצוא בבוא היום את ייעודו האישי, כך שהם יהפכו מעיסוק לאהבה, ממקצוע לאומנות. חשוב להדגיש – החינוך הדו-שיחי לא מעניק ערובה למציאת כיוון ויעוד, אלא רואה עצמו כמתמודד על חיזוק הקוטב של הכיוון בחיי האדם, וכמעניק יכולת לקבל ולהתמודד באופן יצירתי ומחזק עם המערבולות שלעולם לא יחדלו.

בעולם מבולבל ומבלבל, אי אפשר להפריז בחשיבותה של אותה יכולת התמודדות עם מערבולות, וזיהויי כיוונים בתוכה. אדם שיחזיק ביכולות שכאלו, יוכל שוב ושוב "למצוא" ולהמציא את עצמו, את יחסיו עם העולם ועם הזולת ואת התחום בו הוא עוסק ויוצר.